

ACC. N:R. M. 11494:1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestad Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby Vallby n:r 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

/.

Endast 2 kunde sköta byahornet.

Kyrkovärden Per Perssons, Vallby n.r 1., fader, som också hette Per Persson och bodde å n.r 1, var plogfogde i många år. Han bodde nämligen mycket lämpligt för denna äyvel, mitt i byn. Det sades allmänt:

" Ingen kan tuta ordentligt i byahornet utom Per Persson och Tilda, hans äldstalös" / = Nyv. - er Perssons syster. /

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 11494:2.

Landskap: ..... Skåne ..... Upptecknat av: ..... Curt Wallin .....
Härad: ..... Järrestad ..... Adress: ..... Vallby .....
Socken: ..... Vallby ..... Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Vallby 22
Uppteckningsår: ..... 1940 ..... Född år 1872 i Vallby .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

"Norra bygadan."

Vallby"bygada" har behållit sin gamla sträckning. Den del av bygadan, som låg norr om vägen Vallby - Hammenhög, kallades "Norra bygadan". Byns "killa", som längs bygadan väster om denna rann mot norr, skar norra bygadan en liten bit norr om vägskalet. Killans och gadans skärningspunkt var fruktad, när man skulle ivär med barnen för att få dem "kristnade". Där hade trollen makt att ta de odöpta barnen och lämna en "bortbyting" i stället.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 11494:3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

Vägar och gårdar i nordvästra delen av Vallby.

Vid enskiftet grenade sig Vallby norra bygata vid nuv. ^Magnus Håkanssons hus. Den ena vägen gick rakt i norr som nu, medan den andra, nu nedlagda väg över nuv. Per Sasserasons gård gick åt nordost. Denna senare väg ledde upp till alla gårdarna, som vid enskiftet förlades till nordöstra delen av Vallby mark. Där uppe lades en gård på vart nummer. Dessa gårdar blevo rivna i patron Eckermans tid. /Se föregående uppteckning !/

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 11494:4

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

Vallby vångar.

Sedan gammalt talade man om 3 vångar i Vallby by.

Södre Vång omfattade nuv. numren 9, 12, 5 och 42.

Västre Vång " hela fyrkantens i nordväst, där sämsta jorden var belägen
och där rusthållen vid enskiftet förlades.

Norre Vång " nordöstra delen av byns jord.

Någon "Östre Vång" har berättaren aldrig hört omtalas. Detta namn torde inte heller ha brukats. Den jord, som skulle ha fallit inom denna vång, upptogs dels av prästgårdens jord, d.v.s. Vallby n.r. 31, och dels av den jord, som Glimmingehus själv brukade. Byamannarna hade alltså inte något med detta område att skaffa.

ACC. N:R. M. 11494:5.

Landskap: ..... Skåne ..... Upptecknat av: ..... Curt Wallin .....
Härad: ..... Järrestads ..... Adress: ..... Vallby .....
Socken: ..... Vallby ..... Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: ..... 1940 ..... Född år ..... 1872 ..... i ..... Vallby .....
Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

Hur byajorden delades vid enskiftet.

Vid enskiftet uppdelades den jord, som tillhörde Vallby by, så, att patronen till Glimmingehus, som ägde all jord utom rusthållen, ~~en~~ fick de bästa tre fjärdedelarna, medan rusthållen utlades så, att de kommo att omfatta den nordvästra fjärdedelen, där den sämsta och mest vattensjuka jorden var belägen. Den mesta jorden i Vallby, som lydde under Glimmingehus, var utarrenderad. Glimmingehus brukade direkt huvudsakligen den jord, som nu utgöres av Glimminge n.r 1.

ACC. N:R. M. 11494:6.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby
Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

Norra delen av socknen var förr som en sjö vintertid.

I berättarens barndom ,då dikningen ännu inte blivit så allmän ,var från hösten till våren en stor del av församlingens norra del som en stor sjö. Hela området från nuv. lantbr. Viktor Nilssons gård, Vallby n.r 15, norrut ända upp mot norre landsväg och västerut ända bort till "Rävagrarna" stod under vatten.

ACC. N:R. M. 11494:7.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

Norra delen av Vallby börjar brukas av patron Eckerman.

Herren till Glimmingehus ägde hela Vallby församling utom prästgården och rusthällen, vilka senare vid enskiftet förlades till socknens nordvästra hörn, där den sämsta och mest vattensjuka marken var belägen. Patronen arrenderade ut gårdarna. När patron Eckerman övertog Glimmingehus, övertog han själv brukningen av ~~går~~ den jord, som låg i nordöstra och norra mellersta delen av socknen. Arrendatorerna försvunno, och deras gårdar revos ner. Intill hemäg. Olof Bengtssons nuv. gård uppförde patron Eckerman 2 stora längor, där han hade ungdjuren, som gingo på bete på dessa områden.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:8.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestadsn Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

I lagman Sylvans tid befriades Vallby-åboarna från dagsverksskyldigheten,

När lagman Sylvan inköpt Glimmingehus, fingo Vallby åboar, som arrenderat sin jord av herren till Glimmingehus, och som arrende haft att göra vissa dagsverken till gården, friköpa sina hemman. De blevo därigenom fria från den besvärliga dagsverksskyldigheten.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:9

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

"Gamle gräven, som var närmast kongen."

En gammal gubbe, Lars Persson, farfar till nuv. Viktor Persson å Vallby n.r 15, hade ofta berättat för berättaren om "Gamle gräven". Med detta namn syftade han på den siste Beck-Friis, som var innehavare av Glimmingehus. och satt i konungens råd. Herrarna till Glimmingehus ha varit kända för att fara hårt fram. Varför det alltid var så svåra förhållanden på Glimmingehus, förklarade Lars Persson så:

"Gamle gräven var närmast kongen, och därför gjorde han och hans folk som de ville."

ACC. N:R. M. 11494:10.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vallby brydestuor och brydestuetomter.

10.

1. Norra brydestuetomten

ligger norr om landsvägen Vallby - Glimmingehus, alldeles intill gränsen mot Glimminge. Det är den östligast belägna odlade jorden. Sedan tar betesmarken vid på sluttningen ned mot däliden i Rogamad. Området arrenderas nu av byggm. Gottfrid Nilsson, Rogamad. ~~Inte~~ Det är mycket länge sedan det bröts lin där.

2. Södra brydestuetomten

ligger söder om vägen Vallby - Glimmingehus, intill Glimminge gräns.

Också den arrenderas av byggm. Gottfrid Nilsson. Inte heller där kan någon nu minnas, att det brutits lin.

Lagman Sylván tog norra brydestueplatsen och uppodlade den. Där blev en vacker vång. Till gengäld gav han byamannarna lov att hämta grus i hans sandbacke, öster om södra brydestuetomten, alltså i rullstensåsen i Rogamad på Glimminge ägor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:11.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11.

3. Brydestuan i norra Vallby.

Hemäg. Per Perssons, Vallby n.r 1, fader, som bodde uppe i norra Vallby, torde ha tagit initiativet till byggandet av en brytstuga där uppe. Det var 14 stycken, som byggde den i kompani. Den lades i norra hörnet av dåv. n.r 15-s ägor, precis där vägen vrider till Bengt Bengtssons gård. Men låg så nära vägen, att man måste vrida precis om den. Den stod ännu i min barndom. Huset gjorde ett mycket dystert intryck, och det var vanligt, att man hotade olydiga barn med att om de inte ville vara snälla, skulle de på natten få sova i brydestuan.

Brydestuan var cirka 16 meter lång och 7 meter bred. Den hade "bollaväggar", d.v.s. väggarna, som voro av lera, hade inte stolpar, som man sedan använde, när man gjorde "klinehus". Men väggarna voro mycket tjocka. De voro mycket låga, och takskägget gick långt ut, så att det skyddade väggarna mot regn. Varje år regnade dock en del lera bort, så att man årligen fick klina lera på de söndriga ställena.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:12.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Curt Wallin .....
Härad: Järrestads ..... Adress: Vallby .....
Socken: Vallby ..... Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Vallby 22 .....
Uppteckningsår: 1940 ..... Född år 1872 i Vallby .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Brydestuans västra gavel, som var mest utsatt för storm och regn, var uppförd av kullersten. Allra överst i spetsen fanns visserligen lera, men denna översta lervägg skyddades av bräder. Denna brydestua revs omkring 1881. Sedan började man bryta i grop hemma.

Det var min far, som tog initiativet till brydestuans rivning. Alla skulle ju dit och bryta. Det skedde på hösten, då det var regnigt och vägarna som minst brukbara. Var gård hade brydestuan en dag. På morgonen körde man dit upp, och på kvällen återvände man. Det blev alltså 2 "äckjor" varje dag. Vägen blev sålunda totalt uppkörd. Far tröttnade till sist på detta. Och så viddalade han Jöns Nilsson, far till kommunalordf. Olof Jönsson i Gliwarp, en livlig och språksam man, som lätt fick andra med sig. De Far och Jöns Nilsson kommo överens, att far skulle anordna ett ordentligt brydegille och bjuda mannarna samman. Brydegille hade man nog inte gemensamt annars, utan var gård ordnade sådant för sina "brydesor." Det blev emellertid brydegille nu, och Jöns Nilsson förde brydestuan på tal. Han snackade så väl med gubbarna,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 11494:13.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

att de under gillet ^{i brydestuan} gång sålde sina andelar till honom. Sedan lät Jöns Nilsson
far riva ner brydestuan. Den, som blev argast över detta , var Per Perssons far.

ACC. N:R. M. 11494:14.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lertag och grustag.

14.

Derättaren har hört gamla män berätta, att mn förr tagit lera på södra brydestuetomten.

Derättarens far hade talat om att byns lertag varit beläget omedelbart norr om den plats, där Per S asserssons gård nu ligger. Derättaren minns, hur han i sin barndom sett, att det på denna plats var mycket ojämnt och fullt med gravar.

På enskifteskartan står intet lertag eller någon sandtäkt upptagen som byns allmänning. Inte heller i kartbeskrivningen omnämnes sådant.

Något grustag torde byamannarna inte ha ägt, ty det fanns ingen grus på ägorna.

När lagnan Sylván tog och odlade upp norra brydestuepomten och förvandlade den till åker, som han själv brukade, fingo bymännen till gengäld taga grus i hans grusbacke/ rullstensåsen i Rosened/.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:15.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Curt Wallin .....
Härad: Järrestads ..... Adress: Vallby .....
Socken: Vallby ..... Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Vallby 22 .....
Uppteckningsår: 1940 ..... Född år 1872 i Vallby .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

De gamla namnen å skiftena.

Det är inte många av de gamla namnen å skiftena före enskiftet, som muntligen bevarats. Först när vi för några år sedan löste ut enskifteskartan och beskrivningen till denna, fingo vi underrättelse om ett större antal av de gamla namnen.

Följande namn användes i min barndom och ungdom :

Björna Mässe å n.r 18.

Grufbjer,

Hellja Kille . Enligt de gamles utsago skulle dop där ha ägt rum, innan Vallby kyrka byggdes.

Ljungaskiftet . Där har varit dålig jord. Troligen har området varit ljungbeväxt. Därav namnet. Det har inte ansetts vara värt att odla, utan så har man haft det odelat. Kanske har man " röst ljung " där.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 11494:16.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.

Kitteholmarna. Det område, som enligt enskifteskartan och dess beskrivning kallades "Munkholmen", kallades förr alltid för "Kitteholmarna."

I min barndom nämndes området alltid så.

Marekärr. Detta namn har behållits och brukas ännu.

Meltofterna. Också detta namn användes i min ungdom. Troligen kommer namnet av "Mellantofterna". Norr om byn låg sankmark, som först mycket sent började odlas. Så höjde sig marken. Herjord tog vid. Sådan jord kallades toftjord. Detta område kunde man alltså bruka. Men norr om detta område tog åter sankmarken vid. "Meltofterna" kom alltså att ligga mellan byn och norra ägogränsen och mellan de sankmarker, som sträckte sig norrut och söderut. Tofterna betyder ju odlad eller odlingsbar jord. Namnet torde alltså ange, att det var den odlade jorden, som låg mellan sankmarkerna/eller mellan byn och sockengränsen ./

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 44494:17.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

Måssåkra och Måssåkrafallet äro också bekanta namn.

Filåkrarne och Filefallet användes också i senare tid. I min barndom sadet det allmänt, när man skulle något ärende till de där belägna husen, att man skulle ner till "Pillorna."

Rävåkra. En stor del av n.r 38 och angränsande jord kallas allmänt ännu för "Rävagrarna."

Södre dike. Ett allmänt bekant namn. Framför allt i Salarp är det känt.

Syssloryggarne hörde jag talas om i min barndom.

Tvärabjer hörde jag också nämnas då. Ett hus omtalades i min barndom fördom ha legat i nordvästra hörnet av byns ägor, alltså där "Tvärabjer" enligt kartan skall ha legat. Detta hus kallades för "Tvärabjershuset."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:18.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Curt Wallin
Härad: Järrestads Adress: Vallby
Socken: Vallby Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1872 i Vallby Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18.

Hur en del skiftesnamn torde ha uppkommit.

Meltofterna. Troligen menas "Mellantofterna". /Se dito i uppteckningen
" De gamla namnen å skiftena". /

Gåsakillsfallet. På området finns gott om källor och sankar hålor. Det har
väl varit "gåsakällor".

Glivesten och Glivestensåkra. Området låg nere mot Glivarp.

Heljakille. Den heliga källan. De gamle berättade allmänt, att där fordom
legat en helig källa, i vilken dop förrättades, innan Vallby kyrka
blev byggd.

Långåkra. De sträcka sig som ett långt band tvärs över byns ågor från östra
till västra gränsen.

Ljungskiftet. Har troligen varit odelad ljungmark, ej värd att odla. /Se dito
i uppteckningen " De gamla namnen å skiftena". /

Stackede skiften. Namnet torde ha uppkommit därav, att det var korta bitar på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 11494:19.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Curt Wallin .....
Härad: Järrestads ..... Adress: Vallby .....
Socken: Vallby ..... Berättat av: Kyrkovärden Per Bengtsson
Uppteckningsår: 1940 ..... Född år 1872 i Vallby 22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19.

vart och ett av ~~XXXXXX~~ numren.

Skriv endast på denna sida!